

aukščiausio sampilo taško atsidengė 8–10 cm storio pilkšvesnio smėlio sluoksnis – pilkapijo supylimo laikų žemės paviršius. Pastarasis sluoksnis šviesėja ir plonėja link pilkapijo pakraščių ir nesiekia duobių. Ant šio pirminio žemės paviršiaus pilkapijo centre buvo surasta smulkių degėsiukų ir pavienių degintinių kaulų koncentracija. Ji sudarė apie 3 m skersmens apskritą dėmę. Šiuos pavienius degintinius kauliukus įvardijome kaip *degintinių kapų 1*. Jokių įkapių kape nerasta. Dar du *degintiniai kapai (2 ir 3)* buvo įkasti į sampilo PR dalį vėliau. Kapų duobutės apie 40 cm skersmens, pjūvyje apskritos, nesiekiančios pagrindo. Įkapių šiuose kapuose taip pat nerasta.

Pilkapijo sampilo pakraščiuose tuoj po vėlėna pradėjo dengtis dviejų duobių kontūrai. Jos gana didelės ir supo pilkapiį iš Š pusės. Tarp duobių – 1 m pločio tarpas. Pirmoji duobė yra 4,5 m ilgio, 1,4 m pločio bei 0,45 m gylio, antroji – 4,3 m ilgio, 1,5 m pločio bei 0,5 m gylio. Duobėse yra degėsių, tačiau jie nesudarė aiškesnių koncentracijų. Degėsių kiek padaugėjo tik duobių dugne. Tirtame plo-

te išryškėjo gretimų pilkapių duobių pakraščiai, tačiau jie tuokart nebuvo preparuojami.

Kadangi tyrinėjimų tikslas buvo galutinai iširti pilkapiį, kad jis vėliau netrukdytų miškininkams mineralizuoti kvartalinę liniją, jis nebuvo atgal supiltas. Aplinka buvo visiškai sulyginta. Sampilo žemės buvo išskleistos.

Pilkapynas skirtinas Rytų Lietuvos pilkapijų grupei ir preliminariai datuotinas viduriniojo arba vėlyvuojų geležies amžiumi. Pilkapyno tyrinėjimus numatoma tęsti.

POVILIŠKĖ BARROW CEMETERY

In 2004 in the Poviliškė barrow cemetery (Ignalina district) one barrow was investigated. The barrow was 0.9 m high and had 9.5 m in diameter. At foot there were two pits. In the centre of the barrow a cremation containing no burial items was found. Two another cremation graves, also containing no items, had been dug into the barrow later. The investigated barrow is attributable to the East Lithuanian Barrow Group and preliminary datable to the Middle or the Late Iron Age.

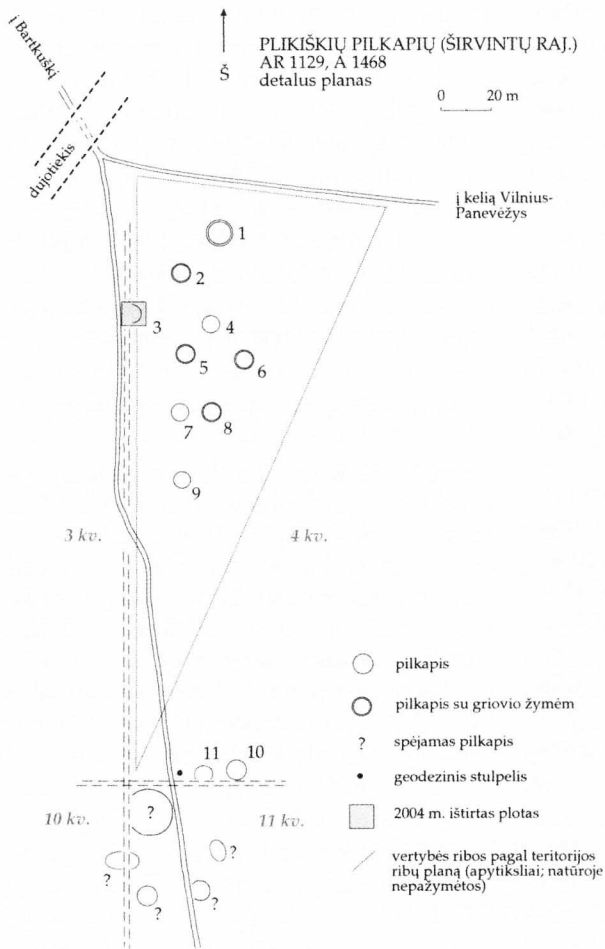
PLIKIŠKIŲ PILKAPYNAS

Vykintas VAITKEVIČIUS

Plikiškių pilkapynas (AR 1129, Širvintų r.) yra į P nuo kaimo, Žaliosios girininkijos valstybinio miško 4 kvartalo PV dalyje, apie 0,2 km į PV nuo Musės upės kairiojo kranto, magistralinio dujotiekio R, o kelio Pajuodžiai–Bartkuškis P pusėje (30 pav.). Pilkapynas apima aukščiausią smėlingos aukštumos dalį ir jos P bei V papėdes. Toliau į V prasideda vietomis pelkėta žemuma. Prieškaryje žmonės pasakoję, kad Plikiškių pilkapiai esą švedų, kritusių kovose su lenkais, kapai.

XX a. 8-ajame dešimtmetyje pilkapyno ter-

itorija tęsėsi toli į P–PV, apimdama ir smėlio kalveles, kurių kelios primena pilkapius. Vėliau pilkapyno teritorija buvo patikslinta ir įgavo išžėstą trikampio formą. Šioje teritorijoje dabar yra 9 labiau ar mažiau suplokštėję pilkapiai, į PR nuo teritorijos ribos yra dar 2 pilkapiai. Mažiausiai 5 pilkapius primenančios kalvelės yra į P nuo saugomos teritorijos. Pilkapių skersmuo svyruoja nuo maždaug 6 iki 7,5 m, aukštis – nuo 0,3 iki 0,6 m. Tik vienas pilkapis yra 10 m skersmens. Be to, prie 4 pilkapių pastebimos juos juosusių griovių žymės.

30 pav. Plikiškių pilkapių ir 2004 m. tyrinėtos vietos planas. V. Vaitkevičiaus brėž.

Fig. 30. Plan of Plikiškės barrow cemetery and the area excavated in 2004.

1935 m. vieną pilkapį Plikiškėse tyrinėjo VU archeologai E. ir V. Holubovičiai. Iš spaudoje paskelbtų trumpų žinučių aiškėja, kad pilkapyje aptikti sunykę žirgo griaučiai. Gyvulio dantyse rasti geležiniai žąslai, o ties nugara – pjautuvo dalys. Šie radiniai šiuo metu saugomi LNM (AR 502).

2004 m., pradėdant archeologinę ekspediciją, 0,2 km į ŠV nuo saugomo Plikiškių pilkapyne surasta dar viena pilkapių grupė (detalesnį jos aprašymą žr. p. 306). Taigi nebeaišku, kuriame pilkapyne kasinėjo Holubovičiai. To negalėjo nurodyti ir vietos gyventojai.

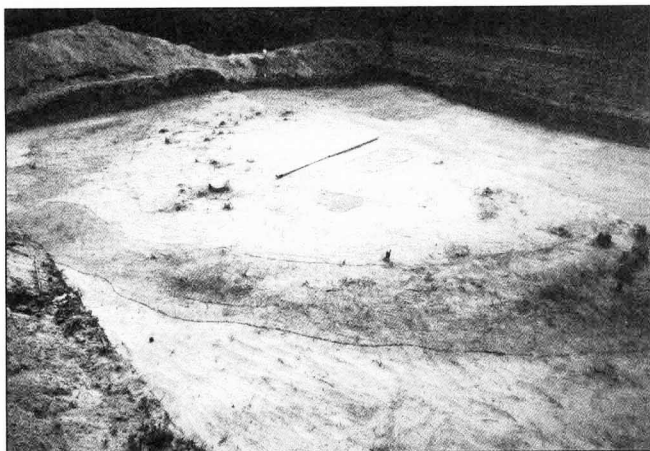
2004 m. tyrinėtas Plikiškių pilkapis buvo pilkapyne V pakraštyje, jį žalojo kvartalinė linija. Išlikusi sampilo dalis buvo 3,4x7 m dydžio, 0,3–0,5 m aukščio.

Pilkapio sampilas buvo supiltas iš geltono smėlio. Tikslaus pirminio sampilo aukščio nustatyti neįmanoma. Akivaizdu, kad laikui bėgant jis plokštėjo. Tyrinėjimų metu aukščiausioje vietoje sampilas siekė apie 35 cm virš pagrindo. Sampilo smėlyje surasta vienos titnaginės skeltės dalis.

Pilkapio pagrindas – juodas, pilkas smėlis su pavieniais angliukais, ryškiomis pelenu dėmėmis – po sampilu aptiktas vidutiniškai 18–35 cm gylyje. Pjūviuose šio sluoksnio storis svyravo nuo 4–5 iki 18–19 cm (kv. EF9–10). Tame pačiame sluoksnyje, kv. GH9–10, 47–58 cm gylyje, apie 1,1x1,2 m dydžio plote aptikti keli įvairaus ilgio suanglėjusio medžio gabalai, sumesti ar sukritę daugiausia Š–P kryptimi. Kiek giliau kelios pliauskos gulėjo ir ŠR–PV kryptimi. Pliauskų plotis svyravo tarp 10–15 cm, o ilgis – iki 40–60 cm.

Tame pačiame degėsingame pilkapiro pagrindo sluoksnyje, kv. J8, 47 cm gylyje, aptikta sukorodavusi geležinio dirbinio dalis, primenanti pusę pentino į išorę atriestu kabliuku.

Kvartalinės linijos nesuardytame pilkapiro

31 pav. Plikiškių pilkapis I tyrinėjimų metu. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 31. Plikiškės barrow I during excavations.

plote neblogai išliko pilkapį juosę duobė-grioviai (31 pav.). R pusėje tarp jų būta siauro, apie 20 cm pločio, tarpo. Duobių apjuostas vidinis pilkapio plotas Š–P kryptimi buvo 7,4 m ilgio.

Duobė-griovys Š pusėje buvo nuo 0,72 iki 1,6 m pločio, užpildytas įvairia, daugelyje vietų maišyta žeme: geltonu smėliu, pilkšvu smėliu su pavieniais angliukais, juoda degėsinga žeme. Pjūviuose duobė buvo lėkšto arba vidutinio statumo šlaitais, dubens formos, iki 39 cm gylio.

Duobė-griovys P pusėje buvo kur kas mažiau taisyklingos formos. Jos plotis siekė 0,63–1,4 m. Užpildas – labiau homogeniškas negu Š duobės. Daugiausia būta pilkšvo smėlio su vienu kitu angliuku. Pjūviuose duobė buvo lėkšto dubens formos, vidutiniškai 16 cm gylio ir tik vidurinėje dalyje siekė 28–32 cm gylį.

Įprasto kapo tyrinėtame pilkapyje nerasta. Tačiau pilkapio centrinėje dalyje, įžemyje, aptikta pailga duobė savo padėtimi, forma ir gyliu primena kapą. Jai trūko tik degintinių kaulų ir dirbinių, kurių nerasta ir išsijojus duobės užpildą. Tad įžemyje aptiktą duobę vadinti

kapu tvirto pagrindo nėra. Rytų Lietuvos pilkapių kultūroje vėlyvajame geležies amžiuje tušti pilkapiai yra palyginti dažni.

Šios kapo (?) žymės ėmė ryškėti po pilkapio pagrindo sluoksniu, tačiau aiškesnį duobės kontūrą pavyko užfiksuoti tik apie 0,79–0,84 m lygyje nuo sampilo viršaus. Duobė buvo 1,2 m ilgio R–V ($85\text{--}265^\circ$) kryptimi, iki 0,52 m pločio, užpildyta šviesiai pilkšvu smėliu su vienu kitu angliuku. Pjūvyje duobė buvo netaisyklingos formos, su savotišku pagilėjimu, siekė 23–34 cm gylį.

Įžemyje buvo užfiksuotos dar 3 nedidelės duobės, kurių paskirtis ir ryšys su pilkapiu lieka nenustatytas. Jose archeologinių objektų taip pat nerasta.

Į pilkapio sampilą patekusi titnago skeltė rodytų, jog pilkapyno aplinkoje būta akmens amžiaus gyvenvietės (?). Pilkapis, sprendžiant iš išlikusios jo dalies įrengimo, yra būdingas I tūkst. antrajai pusei – II tūkst. pradžiai.

PLIKIŠKĖS BARROW CEMETERY

In 2004 the LII investigated the disturbed Plikiškės barrow (Širvintos district). The investigation has revealed that the barrow was made of sand and was surrounded by several ditches and pits. In the centre of the barrow there was a pit going below the primary ground level. It looked like a grave, but neither bones, nor other artefacts were found in it. At the basement of the barrow an iron spur fragment was found accidentally.

According to its construction the barrow dates to the first half of the 1st millennium – early 2nd millennium A.D.